

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА І ЗМІНИ ГЕОЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

УДК 338

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОТЕНЦІЙНИХ КРАЇН-ПАРТНЕРІВ ПРИ ФОРМУВАННІ МІЖНАРОДНИХ ВИРОБНИЧИХ МЕРЕЖ В ЄВРОПІ

Зварич І.Я.

Тернопільський національний економічний університет

Проаналізовано основні галузі промисловості країн ЄС-27. Позиціоновані країни в міжнародному ланцюгу створення доданої вартості для визначення перспективного кола країн - партнерів з відображенням ступеня важливості галузі кожної країни у співробітництві із зовнішніми партнерами. Виділено два типи формування факторних переваг при здійсненні міжнародної фрагментації виробництва. Побудована двофакторна модель міжнародної фрагментації виробництва формування переваг мінімізації витрат на основі здійсненого кластерного аналізу країн ЄС-27.

The main manufacturing sectors are analyzing. The countries in the value chain are represented for future definition of perspective country-partners. The two types of factor advantages in realizing of international fragmentation of production are developed. Two-factor model of international fragmentation of production for cost minimization on the base of cluster analyse is formed.

Ключові слова: міжнародна фрагментація виробництва, міжнародні виробничі мережі, створена додана вартість, імпордне проміжне споживання, мінімізація витрат.

Актуальність проблеми. Розвиток європейського інтеграційного процесу призвів до формування міжнародних виробничих мереж (МВМ) на мікро рівні європейської економіки. Якісною характеристикою цього процесу є міжнародна фрагментація виробництва (МФВ), яка відображає процес створення доданої вартості. Новітньою особливістю МФВ є посилення її асиметричності та асинхронності внаслідок формування парадигми розвитку євроінтеграційного процесу. Таким чином це дозволяє автору говорити про актуальність даної тематики та необхідність подальшого розгляду та розвитку обраної проблематики.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Варто сказати про нерозкритість цієї проблематики та наявності широкого кола для дослідження. Основні і фундаментальні питання розглядає В.Р. Сіденко, здебільшого орієнтуючись на світовий ринок та проблеми глобалізації. Такі видатні економісти-міжнародники Є. В. Савельєв, Д. Г. Лук'яненко, Н. А. Михайленко, І. Ю. Єгоров розглядають окремі елементи у своїх роботах. При цьому

Мета роботи. Ідентифікація країн-партнерів Європи з урахуванням факторів: продуктивності праці, витрат на робочу силу, кількості підприємств за видами промислової діяльності, індексу локалізації, створеної доданої вартості, створеної доданої вартості на одного зайнятого та коефіцієнта міжнародної фрагментації виробництва при здійсненні кластерного аналізу країн ЄС-27.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ідентифікації потенційних країн-партнерів у процесі здійснення міжнародної фрагментації виробництва автор пропонує здійснити характеристику перспективних моделей міжкраїнної фрагментації виробництва, які враховують детермінанти розвитку співробітництва. Загалом поняття міжнародної виробничої мережі є достатньо агрегованим як в теоретичних, так і прикладних дослідженнях. А аналіз міжнародних мереж по галузях практично відсутній. Міжнародну виробничу мережу можна характеризувати з позиції окремого підприємства чи фірми та досліджувати його виробничу мережу. При цьому дослідження носитиме достатньо локальний характер, не зважаючи на міжнародний масштаб діяльності виробника. Проведений емпіричний аналіз та оцінка дозволяє ідентифікувати чинники, що впливають на міжнародну фрагментацію виробництва за окремими галузями, і визначити на цій основі мотиваційні основи співробітництва для країн-партнерів. При цьому автор звертає увагу на той факт, що сформована міжкраїнна фрагментація виробництва дещо відрізняється від пропонованої автором за складом країн-партнерів. Це розглядається як передумова для виокремлення потенційних країн-партнерів, які володіють певною мотиваційною основою для участі в таких мережах. Тому складаються передумови для виокремлення найбільш мотивованих площин для зовнішньої взаємодії країн в рамках певної галузі. При цьому з'являється можливість пропонувати потенційні заміни чи доповнення окремих ланок у ланцюгу створення доданої вартості для досягнення окремої стратегічної мети, здійснюючи таким чином ефект взаємо доповнення, а не зчення.

Рисунок 1 дає можливість побачити модель формування міжнародної виробничої мережі з позиції двох підходів. Таким чином для автомобілебудування характерні два типа утворення мереж. Перша мережа керується орієнтиром на збільшення продуктивності праці з метою мінімізації витрат за рахунок імпортного проміжного споживання і включає Естонію, Латвію, Литву. Друга міжнародна виробнича мережа орієнтується на використання двох чинників: (1) кількості підприємств за видами промислової діяльності, (2) врахування індексу локалізації з метою мінімізації витрат при використанні дешевшої та не менш якісної праці. До неї залучаються такі країни як Франція, Італія, Швеція.

Аналогічно досліджено деревообробну промисловість. Подана на рисунку 2 модель дає можливість виділити два типи виробничих мереж. Перша -орієнтована на мінімізацію витрат за рахунок імпортного проміжного

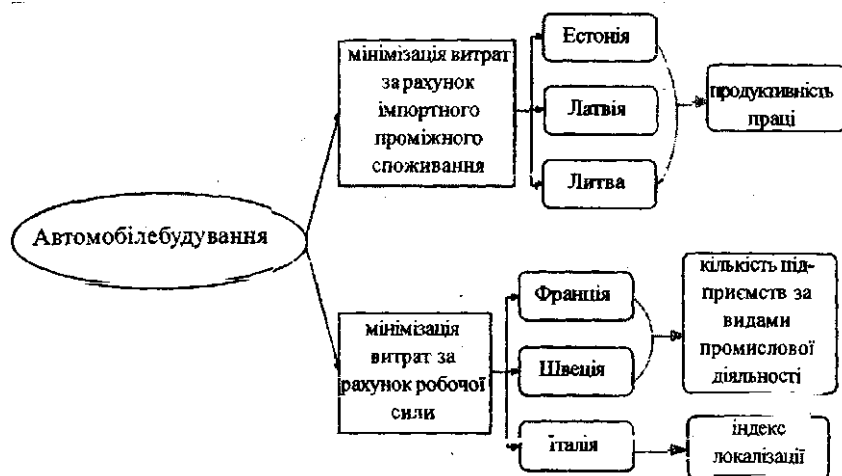

Рис. 1. Моделі, формування мереж автомобілебудування Європи з врахуванням чинників дослідження

споживання так і за рахунок якісної робочої сили. В даному випадку можна говорити про мережу, яка включає деревообробні підприємства таких країн як Фінляндія, Португалія, Нідерланди. При цьому звертається увага на той факт, що для Фінляндії ключовим чинником, за рахунок якого досягається мінімізація витрат, є індекс локалізації, що об'єднує в собі індекс концентрації та індекс спеціалізації і показує на яких саме галузях країна спеціалізується (аналіз в розрізі країн і секторів). Друга мережа спрямована на зменшення витрат за рахунок залучення якісної дешевшої робочої сили, учасниками якої є Австрія, Іспанія, Швеція. В даному випадку пріоритетними є інші чинники, зокрема, кількість підприємств за видами промислової діяльності та продуктивність праці.

Наступною для аналізу є целюлозно-паперова промисловість. В свою чергу, на рис. 3 приведено авторське бачення можливої моделі формування виробничих мереж целюлозно-паперової промисловості із врахуванням чинників дослідження. Це дає можливість ідентифікувати орієнтованість країн на доцільність використання ключових чинників та відповідних їм економічних інтересів щодо формування міжнародних мереж даної галузі. Так, вона аналогічно до попередніх спрямована на мінімізацію своїх витрат як за

рахунок імпортного проміжного споживання (1) так і залучення дешевшої робочої сили (залежно від вектору співпраці) (2). Перша мережа є достатньо розгалуженою на такі країни-учасники: Угорщина, Словенія, Словаччина, Португалія, Латвія, Естонія. Для ці країн пріоритетними є чинники продуктивності праці та витрат на робочу силу. На ці ж чинники орієнтується Греція та Чехія. І лише Ірландія, як одна з не багатьох країн є спеціалізованішою країною, про що свідчить тіснота зв'язку із індексом локалізації.

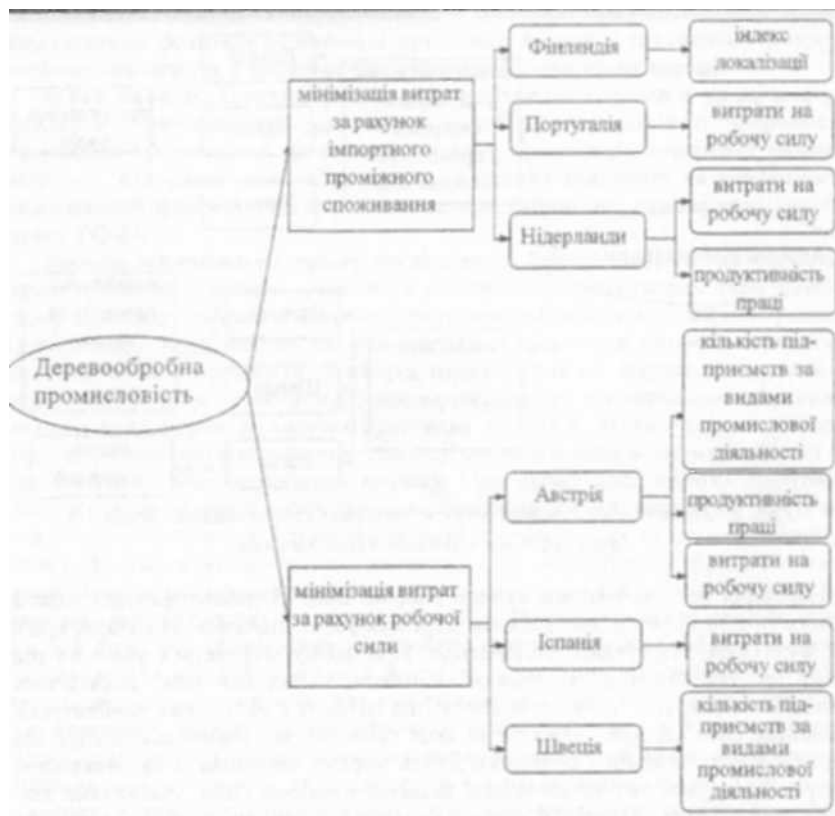

Рис. 2. Модель формування мереж деревообробної промисловості із врахуванням чинників дослідження

Для хімічної промисловості, відповідно до аналізу, характерна мінімізація витрат за рахунок залучення у їх мережу якісної дешевшої робочої сили (відповідно до рис.4). Варто відмітити, що країнами-партнерами у даному випадку є Ірландія, Швеція та Німеччина, що в основному використовують чинник кількості підприємств за видами промислової діяльності.

Міжнародна виробнича мережа по виробництву гумових та пластмасових виробів включає такі країни, як Естонія, Словенія, Словаччина, Данія, Греція, Чехія та Португалія. Як і в попередній виробничій мережі хімічної промисловості, ця галузь орієнтована на більше залучення у виробничі мережі певної кількості спеціалізованих промислових підприємств (Данія, Чехія). Решта країн (Данія, Естонія, Словенія, Словаччина) в більшій мірі зацікавлені у збільшенні продуктивності праці відповідно.

Наступною галуззю для дослідження є виробництво інших неметалевих

Рис. 3 Модель формування мереж целюлозно-паперової промисловості із врахуванням чинників дослідження

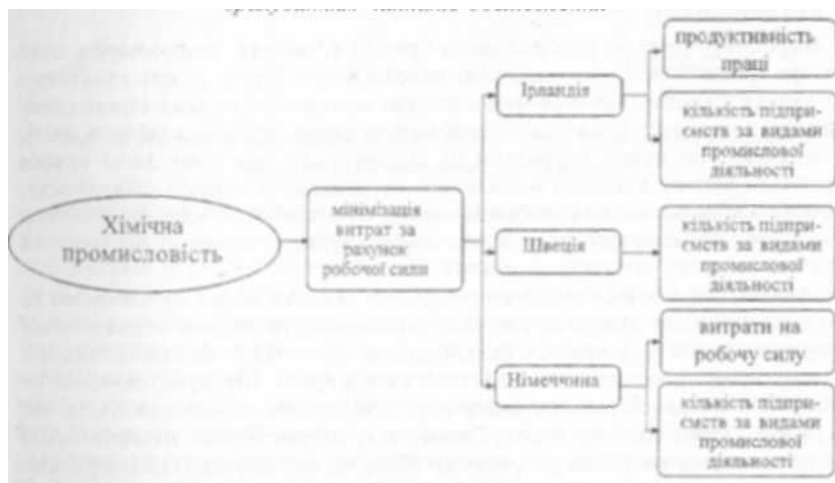

Рис 4. Модель формування мереж хімічної промисловості із врахуванням чинників дослідження

мінеральних виробів. Варто відзначити, що дана галузь є дуже розширеною, та емпірична оцінка дозволила ідентифікувати інші країни-партнери по цій галузі. Тому рисунок 5 дає можливість побачити міжнародні виробничу мережу, сформовану автором за результатами оцінки, яка орієнтується на мінімізація витрат за рахунок імпортного проміжного споживання. Угорщина, Словенія, Словаччина та Латвія орієнтуються на підвищення продуктивності праці, у той час як Ірландія та Фінляндія за пріоритетний вважають індекс локалізації.

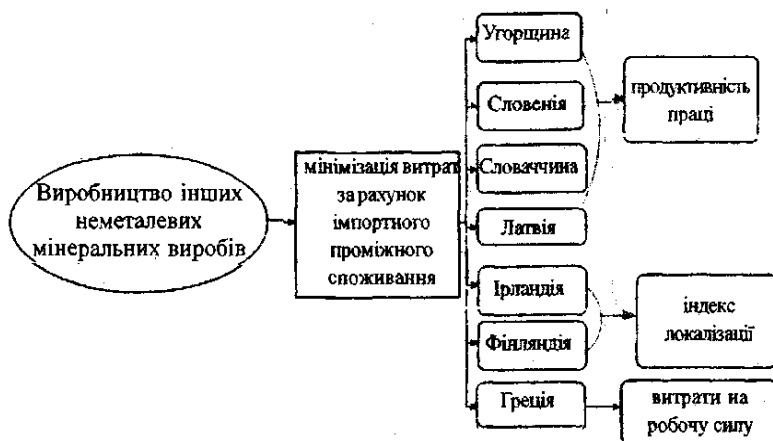

Рис. 5. Модель формування мереж виробництва інших неметалевих мінеральних виробів із врахуванням чинників дослідження

Виробництво електрообладнання (рис.6) є, мабуть, найпоширенішою галуззю по залученні у корпоративній мережі, у них беруть участь практично усі країни Європи. Тому це виробництво мотивується усіма чинниками: індексом локалізації, кількістю підприємств за видами промислової діяльності, продуктивністю праці, витратами на робочу силу, при чому деякі країни керуються відразу кількома чинниками, як приклад, Словенія, Нідерланди, Ірландія. Орієнтується ця виробнича мережа на мінімізацію витрат за рахунок імпортного проміжного споживання. Вибір партнера залежить від мети та стратегії розвитку продукту як такого.

Аналогічна ситуація спостерігається при розгляді легкої промисловості. Автор пропонує розглянути на рисунку 7 міжнародну виробничу мережу легкої промисловості побудовану за результатами емпіричної оцінки. В даному випадку можна розглядати дві перспективних мережі. Перша орієнтована на мінімізацію витрат за рахунок імпортного проміжного споживання і включає Угорщину, Словенію, Словаччину, Латвію та Ірландію. Друга - на мінімізацію витрат за рахунок витрат на робочу силу: Нідерланди, Австрія, Італія, Франція. В даному випадку галузь достатньо тісно взаємопов'язана з усіма досліджуваним чинниками. Проаналізувавши результати емпіричного дослідження можна запропонувати концепцію міжнародної фрагментації виробництва із урахуванням мотиваційної основи співробітництва, яка формується із врахуванням ключових чинників та відповідних їм економічних інтересів.

Рис. 6. Модель формування мереж виробництв електрообладнання із врахуванням чинників дослідження

На рисунку 8 зображена конфігурація із врахуванням відповідних чинників. Утворені групи країн можуть вважатись потенційними країнами-партнерами у відповідній міжнародній виробничій мережі.

Цей рисунок дає можливість автору запропонувати варіант розгляду країн-партнерів з позиції запропонованих варіантів отримання можливих переваг. Так, якщо характеризувати рисунок 8, можна відмітити тенденцію до векторної направленості галузей. Адже усі розвинені країни Європи орієнтуються на використання якісне", але дешевшої робочої сили (1). Паралельно до цього формується центрально-східний вектор з орієнтацією на мінімізацію витрат за рахунок імпортного проміжного споживання. Та поряд із тим виділяються галузі (автомобілебудування, деревообробна промисловість, легка та целюлозно-паперова промисловість), які спрямовують організацію своєї діяльності в розрізі обох площин, що дає можливість отримати додаткові переваги при цьому. Якщо взяти до уваги фактори які є пріоритетним для окремих країн в розрізі галузей, то саме ті галузі, що зорієнтовані на обидві переваги і показують тісний зв'язок між ключовими факторами.

Висновки. Таким чином для ідентифікації потенційних країн-партнерів у процесі здійснення міжнародної фрагментації виробництва в роботі проведено порівняння сформованих виробничих мереж в розрізі окремих галузей і а перспективних моделей міжкраїнної фрагментації виробництва. Отримані висновки дозволили автору ідентифікувати для 8 галузей (легка, коксохімічна промисловість, виробництво електрообладнання, виробництво інших неметалевих мінеральних виробів, целюлозо паперова промисловість, виробництво гумових та пластикових виробів, автомобілебудування, деревообробна промисловість) країни-партнери в рамках міжнародних виробничих мереж з врахуванням детермінантів розвитку співробітництва. На основі цього визначено просторові вектори та сформовано відповідні їм мотиваційні основи і потенційні форми міжнародного співробітництва в рамках міжнародних виробничих мереж Європи з подальшою можливістю включення в них України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сіденко В.Р. Глобалізація - європейська інтеграція - економічний розвиток: українська модель. - Том 1. - Глобалізація та економічний розвиток. - Київ. -Фенікс.-2008.-С.371.
2. Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та український виміри / За ред. СІ. Юрія, Є.В. Савельєва. - К.: Знання, 2007. - 595 с.
3. Спільний європейський економічний простір: гармонізація мегерегіональних суперечностей: монографія / За ред. Д.Г. Лук'яненка, В.І. Чужикова. - К.: КНЕУ. - 2007. - 544 с.
4. Тхір І.Я. Векторний розвиток просторової моделі міжнародної фрагментації виробництва Європи// Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2008. - Випуск 4. - жовтень - грудень. - С.20-27.
5. Тхір І.Я. Фрагментація економічного простору Європи на основі кластерного аналізу факторів робочої сили// Збірник тез доповідей шостої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених "Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації". - Частина 1. - 2009. - Тернопіль. - Економічна думка. - С. 45-47.
6. Тхір І.Я. Ідентифікація чинників, що впливають на міжнародну фрагментацію виробництва в країнах Європи 7 Збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції молодих вчених "Формування нового світового економічного порядку". - 2009. - Тернопіль. - С. 82-84.